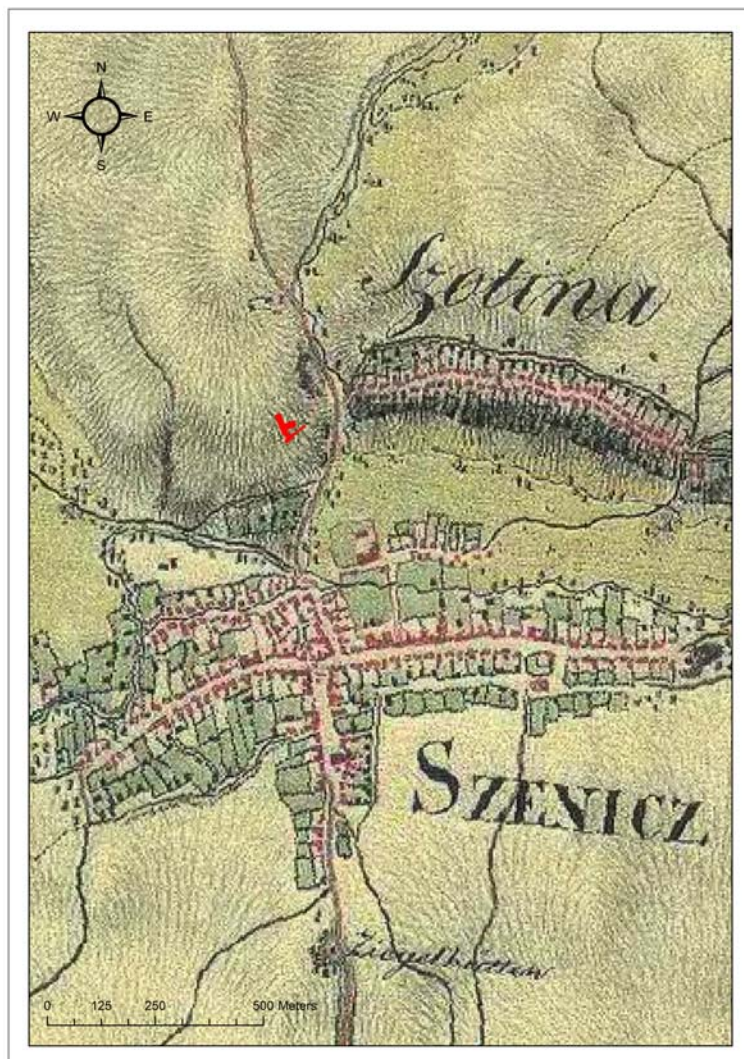

Archeologický výskum v Senici, časť Párovce

Zdeněk Farkaš - Igor Choma - Pavol Jelínek - Nikola Nemečková - Lucia Pilková

Koncom leta roku 2015 začalo Slovenské národné múzeum, Archeologické múzeum v Bratislave záchranný a predstihový výskum na mieste stavby budúcej reštaurácie s ubytovaním v Senici, časti Párovce.

Archeologická lokalita leží na pomerne nízkej terase so sprašovým podložíom nad sútokom riečky Teplica a Rybnického potoka. Hospodársky i strategicky zaujímavá poloha je výrazne zmenená súčasnými stavebnými aktivitami, ktoré výrazne zasiahli do pôvodného vzhľadu terénu. Nachádza sa medzi areálom Kauflandu a Hurbanovou ulicou. Archeologický výskum sa zatiaľ realizoval v úzkej súčinnosti so stavbou na ploche okolo 1.000 m². Na nej sa do konca roku 2016 podarilo zachytiť a preskúmať 30 rôznych zásahov do pôvodného terénu, sčasti poškodených rôznymi aktivitami počas 20. storočia (hlboká orba, výstavba skleníkov, inžinierske siete, prístupová komunikácia a pod.).

Zastúpené sú predovšetkým nepravidelnými druhmi jám na ťažbu hlíny, podzemnými zásobnicami s kruhovým pôdorysom a zúženým vstupným otvorom, často s obsahom niekoľkých kubických metrov, zopár jamkami do ktorých boli pôvodne zapustené drevené stĺpy nadzemných stavieb, ale bez zreteľných vzájomných súvislostí a jednou pecou z obdobia vrcholného stredoveku. Len dve či tri z nich možno zaradiť medzi čiastočne do zeme zahĺbené obydlia, tzv. polozemnice. Zvláštnu pozornosť si zaslúži iba sčasti odkrytý žľab s výrazným zalomením, ktorý ohraničuje areál so šírkou približne 7 m. Z jeho výplne okrem kostry pravdepodobne psa pochádzajú aj zlomky keramiky, ktoré ho umožňujú zaradiť do záveru strednej doby laténskej (2. pol. 2. stor. pred Kr.).

Archeologické nálezy, predovšetkým zlomky keramiky, kamenné a kostené nástroje kladú zatiaľ prvé doložené osídlenie tejto polohy už do obdobia mladšej doby kamennej, kultúry ľudu s mladšou lineárnou keramikou a železovskou skupinou na prelom 6. a 5. tisícročia pred Kr.

Doklady pobytu ľudí na Pároveckej vyvýšenine pokračujú v neskorej dobe kamennej. Zastúpené sú predovšetkým zlomkami keramiky zo záveru vývoja lengyelskej kultúry, na juhozápadnom Slovensku reprezentovanej ludanicickou skupinou (okolo roku 4.000 pred Kr.). K zaujímavým poznatkom patrí odkrytie zásobnej jamy s fragmentmi keramiky zdobenej odtlačkami šnúry, ktoré môžeme pred záverečným zhodnotením položiť do druhej polovice 3. tisícročia pred Kr.

Zatiaľ najviac nálezových celkov pochádza zo staršej doby bronzovej, zastúpenej sídliskovými (predovšetkým zásobné jamy) i hrobovými celkami z obdobia únětickej kultúry. Doposiaľ sa podarilo odkryť 37 samostatných hrobov usporiadaných do radov. Mŕtvych do nich ukladali v skrčenej polohe na boku tak, aby ich tvár podľa možnosti smerovala na juh. Muži ležali zvyčajne na pravom boku s hlavou smerom na západ, ženy na ľavom s hlavou nasmerovanou na východ. V niektorých prípadoch zosnulých uložili na večný odpočinok v drevených skrinkách či rakvách alebo ich pozostatky prekryvali stopy po drevených konštrukciách. Nebožtíkov zvyčajne sprevádzali osobné predmety. Predovšetkým to boli súčasti odevu či šperky (bronzové drôtené náušnice či záušnice, prstene, náramky, ihlice na spínanie odevu, súčasti náhrdelníkov či zložité náprsné ozdoby – pektorály, pozostávajúce z viacerých radov kostných či perleťových korálikov). V niektorých mužských hroboch sa objavili aj bronzové dýky, sekery či kamenné hroty šípov. Medzi najčastejšie hrobové prílohy, ktoré priamo nesúviseli s osobným majetkom pochovaného patrila keramika. Nebola však vo všetkých hroboch. Keramické milodary zvyčajne pozostávali z džbánku či šálky pri hlave a misy alebo hrncovitej nádoby pri bruchu. Možno predpokladať, že pôvodne v nich boli nápoje a potraviny (niekedy sa v mise objavili zvyšky zvieracích kostí), zrejme v očiach vtedajšej spoločnosti nevyhnutné na uľahčenie poslednej cesty. Podľa slabšieho vypálenia možno predpokladať, že keramika z hrobov bola vyrábaná len pre pohrebné účely.

Väčšina nebožtíkov zomrela na naše pomery v mladom veku. V niektorých prípadoch nemožno vylúčiť ani násilnú smrť. Napr. mladý muž v hrobe č. 9 mal výrazne roztriešтенú holennú kosť bez stôp po hojení a v inom hrobe nájdená kamenná strelka s odlomeným hrotom v oblasti drieku skôr pripomína smrteľné zranenie, ako šíp pietne pridaný k pozostatkom lukostrelca.

K zvláštnostiam pohrebného rítu patril pohreb ženy so štyrmi deťmi a dvojice uloženej na sebe tak, že hlava ležala na nohách osoby opačného pohlavia. Nálezy umožňujú predbežne zaradiť pohrebisko do obdobia klasickej únětickej kultúry, t.j. do priebehu 19. až 18 stor. pred Kr.

Polohu nad sútokom Teplice a Rybnického potoka opätovne osídlili ľudia s velatickou kultúrou počas mladšej doby bronzovej (okolo r. 1200 pred Kr.), po ktorých tu ostalo viac jám vyplnených často početným a druhotne pri požiari prepáleným črepovým materiálom.

Zaujímavým poznatkom je, že v 5. stor. pred Kr. sa v Senici usadilo azda z Moravy novoprichádzajúce keltské obyvateľstvo, ktoré sa tu podľa všetkého stretlo s pôvodnými domácimi usadlíkmi zo záveru staršej doby železnej. Osada z mladšej doby železnej tu potom, azda s istými prestávkami, pretrvala najmenej do záveru 2. storočia pred Kr. Potom podľa súčasných poznatkov poloha osirela až do 11.-12. storočia a sídliskové aktivity vo vrcholnom stredoveku, keď už v blízkosti stálo niekoľko zväčša na poľnohospodárstvo zameraných osád, dokladá zatiaľ iba zvyšok do pôvodného terénu zahĺbenej pece.

Doterajší archeologický výskum doložil zvláštny význam Sotiny v Senici ako mimoriadne bohatej archeologickej lokality, ktorej význam presahuje oblasť severnej časti Záhoria. Možno len ľutovať, že veľká časť možných informácií a nálezov unikla v minulosti napr. pri výstavbe Kauflandu a s ním spätého parkoviska a komunikácií. Archeologický výskum v roku 2017 bude pokračovať v rámci úpravy prístupovej komunikácie k reštaurácii a k nej vedúcich nových inžinierskych sietí.

